

# Klaas Jan Mulder

(Boven-Hardinxveld 21 mei 1930 - Kampen 1 november 2008)

door Jasper Stam

De band tussen Klaas Jan Mulder en Kampen ontstond in 1951. Vader J.O. Mulder werd predikant in de Nieuwe Kerk aan de Broederweg, destijds Gereformeerd Vrijgemaakt, later Nederlands Gereformeerd. Klaas Jan, geboren in de pastorie van Boven-Hardinxveld, verhuisde mee. Tussen Boven-Hardinxveld en Kampen zat Hattem. Klaas Jan werd daar kerkorganist toen hij 14 jaar was, terwijl hij in diezelfde tijd piano- en orgellessen volgde aan de Zwolse muziekschool. Nadien volgde een conservatoriumstudie in Amsterdam, met hoofdvak piano en bijvak orgel; bij het piano-examen haalde hij een 10 voor virtuositeit. Daarna studeerde hij een jaar bij Eduardo del Pueyo in Brussel, dankzij een beurs van het ministerie van onderwijs. Ook volgde hij koor- en orkestdirectielessen in Rotterdam. Mulder concerteerde in vele landen in Europa, Noord-Amerika, Afrika en Australië. Parijs onderscheidde hem met een medaille vanwege verdiensten voor de Franse orgelcultuur. En toch: het was Kampen geworden en het bleef Kampen. Hier vond hij zijn vrouw, stichtte hij een gezin, speelde hij tijdens kerkdiensten in de Nieuwe Kerk, dirigeerde hij koren. Als zijn favoriete verblijfplaats noemde hij in 2006 zijn studeerkamer: 'Hier vind ik uit wie ik ben.'<sup>1</sup>

Na zijn muziekstudie lag een carrière als internationaal concertpianist op hem te wachten, maar concerten geven op zondag wilde hij toen niet en dus ging het niet door. Mulder belandde in de koor- en orgelwereld. Vanwege zijn uitstekende speeltechniek en zijn vermogen om muziek *a prima vista* te spelen, werd hij spoedig een veelgevraagd solist en begeleider. Dirigent was hij van het Kamper Mannenkoor Door Eendracht Verbonden (DEV). Meer dan 48 jaar stond hij ervoor. Daarnaast leidde hij 31 jaar de Christelijke Oratorium Vereniging Immanuel uit Kampen en 37 jaar het Heerdense mannenkoor De Lofzang. Als organist maakte hij talloze platen en cd-opnamen. Tekenend voor de verkoopaantallen zijn vijf gouden platen en één platina lp. Daarnaast waren er jaarlijks tientallen concerten op grote

en kleine orgels. Steevast begon hij met een 'inleidend koraalspel' en eindigde hij met een 'koraalfinale'. Daartussen klonken grote werken uit de orgelliteratuur. Een beproefd programmaconcept, want hiermee stond hij in de traditie van Jan Zwart en Feike Asma. Vele trouwe luisteraars, die aanvankelijk op het openings- en slotnummer van concerten afkwamen, kregen gaandeweg oog en oor voor de schoonheid van de minder toegankelijke kost. Maar wat hij ook speelde, Mulder koos in alles voor een romantische aanpak. 'Dat woord heeft voor sommige mensen een negatieve klank. Het betekent voor mij eigenlijk alleen maar emotioneel. Niet alleen objectief, maar ook subjectief kunnen zijn. Muziek moet van binnenuit komen.'<sup>2</sup>

Groot opzien baarde Klaas Jan Mulder toen hij in de jaren tachtig met de formatie Kajem door het land trok. Bekende klassieke muziekstukken werden omgetoverd tot moderne ritmische arrangementen voor orgel, slagwerk, basgitaar en synthesizer. Liefhebbers van het geestelijke lied reageerden furieus. Mulder zag het project vooral als een muzikale grap; mensen vatten het in zijn ogen veel te serieus op.<sup>3</sup> Ondertussen waren ook nu de verkoopcijfers hoog.

De laatste jaren van Mulders leven veranderden er geleidelijk aan dingen. Orgel- en koorconcerten bleven weliswaar doorgaan, maar in zijn 'studio' studeerde hij meer en meer op de piano, zijn eerste liefde. In 2005 zei hij in een interview: 'Ik blijf studeren. Elke dag. Ik studeer de laatste tijd veel meer piano en orgel dan ik ooit heb gedaan. Ik ben erachter gekomen dat ik nog heel veel niet kan. (...) Ik geloof dat de bekende pianist Wladimir Horowitz ook nooit tevreden was over zijn techniek. Het is ook best frustrerend altijd maar te studeren zonder volmaakt te worden. Maar er staan ook gelukkige momenten tegenover, als je een technisch probleem hebt overwonnen. Ik weet zeker dat ik nu beter speel dan toen ik eindexamen deed.'<sup>4</sup> Op orgel herzag hij interpretaties. 'Ik probeer muziek te spelen naar eigen inzicht. Er is in de muziek vaak sprake van mode en trends, bijvoorbeeld in het spelen van Bach. Ik heb bij Jacob Bijster geleerd Bach te spelen in het grote legato. Bij de Bach-cd die ik in Zwolle heb opgenomen, heb ik toch weer lossier gespeeld. Ik heb ontdekt dat veel van de muziek verloren gaat als je in zo'n grote ruimte gebonden speelt.'<sup>5</sup> In 1992 noemde hij gemeente-zangbegeleiding een van de mooiste kanten van zijn vak,<sup>6</sup> maar in 2005 liet hij vrijwel alle kerkdiensten over aan zijn broer Jos.<sup>7</sup> Ook verdwenen geleidelijk het 'Inleidend koraalspel' en de 'Koraalfinale' uit de meeste concertprogramma's. De grote orgelwerken bleven over, en Mulder wist ermee te imponeren. DEV kon hij 'bedienen' als een symfonisch orgel, van pianissimo



Klaas Jan Mulder aan het orgel. Stentorarchief. Collectie Frans Walkate Archief.

naar fortissimo en weer terug in enkele seconden, maar er gebeurde pas écht iets als de dirigent achter de vleugel kroop. Hoe hij tijdens het laatste kerstconcert - naast het Koninginnedagconcert een jaarlijks terugkerend evenement, goed voor een volle Bovenkerk - het begin van Mendelssohns *Psalm 42* speelde, is voor mij onvergetelijk: alsof er plotseling een orkest voor het koor stond opgesteld.

Klaas Jan Mulders grote wens was om nog een piano-cd maken. Wilde hij mogelijk toch niet de geschiedenis ingaan als 'slechts' de populaire organist en mannenkoordirigent? Tegelijk legde hij de lat voor zichzelf zo hoog, dat hij het moment van opname steeds voor zich uit schoof. 'Mijn ideaal is nog een keer echt goed te spelen. Waar ligt de grens van wat ik kan? Dat wil ik weten. Ik weet dat ik die grens nog niet bereikt heb.'<sup>8</sup> Van een orgel-cd vanuit Toulouse kwam het wel, van de piano-cd niet. Medio 2007 door-

kruiste een tumor alle plannen en verplichtingen. DEV benoemde hem tot eredirigent. Gelukkig was zijn pianospel al eerder vastgelegd op twee cd's, waarop ook Bovenkerkorganist Ab Weegenaar optreedt, ditmaal als fagottist. Op 1 november 2008 was Kampen de plaats waar Klaas Jan Mulder stierf. Nog eenmaal stroomde de Bovenkerk vol. Na pianospel door broer Jos, orgelspel door Weegenaar, koorzang door DEV en de Woordverkondiging was een grote schare van collega's en bewonderaars er getuige van hoe hij werd uitgedragen.

### Noten

1. *Reformatorisch Dagblad* 27 juni 2006.
2. Sterk, N., 'Romantisch betekent dat je behalve objectief ook subjectief kunt zijn'. In: J. van 't Hul en P.J. Vergunst (red.), *Op de orgelbank. Gesprekken met protestants-christelijke kerkmusici*. Leiden 1992, 47.
3. Sterk, 'Romantisch', 49.
4. *Nederlands Dagblad* 13 mei 2005.
5. *Nederlands Dagblad* 13 mei 2005.
6. Sterk, 'Romantisch', 51.
7. *Nederlands Dagblad* 13 mei 2005.
8. *Nederlands Dagblad* 13 mei 2005.